

**A COMPARATIVE STUDY OF ENGLISH AND UZBEK IDIOMS:
LINGUACULTURAL IMPLICATIONS**

**INGLIZ VA O'ZBEK IBORALARINI QIYOSIY O'RGANISH: TIL
MADANIYATIGA TA'SIRI**

Ahmedova.M

*Scientific supervisor, Andijan state
institute of foreign languages*

Karimova.X

*Student, departament of Theory and Practice
of the Russian Language Andijan state
institute of foreign languages*

Annotatsiya: Ushbu maqolada iboralarlarning ikki til doirasida qiyosiy o'rganish, ularning til va nutq hamda mazmun jihatdan va xususiylik dialektikasini yoritish tilshunoslikning dolzarb muammolaridan hisoblanadi. Iboralarni har ikkala til doirasida o'rganish, ularning semantik-grammatik va funksional stilistik xususiyatlarini ochib berish mazkur ishning dolzarbligini ko'rsatib beradi. Ma'lumki, iboralar har bir til xalqlarining ma'naviy madaniyati, urf-odati, kasbi, yashash sharoiti, intilishi, voqelikka munosabati bilan uzviy bog'liqdir. Iboralar obrazlilik va ekspressivlikni vujudga keltiruvchi muhim vositalar bo'lib, ular badiiy, siyosiy va publitsistik hamda badiiy matnlarning ifodaviy ta'sirchanligini va gaplarning bo'yoqdorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Ibora, qiyosiy ibora, sintaktik bog'lanish, sifat komponentli iboralar, komparativ iboralar, lingvomadaniy.

KIRISH

Frazeologizm tilshunoslikning muhim ahamiyatga ega bolgan bir bo'limi hisoblanib, hozirgi kunda frazeologiya bolimi muhim ahamiyat kasb etib yangi bosqichlarga odimlaganligi yaqqol kozga namoyon bolmoqda. Iboralar har bir halqning kelib chiqishi, sozlashish madaniyati, urf odatlari, qarashlari bilan bogliq icham ammo mano jihatdan juda keng til birligi bolib, osha halqning milliy ruhiga mos kela oladi. Shuning uchun iboralar qisqa shakildagi ammo qiziq manoli, oddiy gapga qaraganda tinglovchiga tez yetib boruvchi olmosday ishlov berilgan oz qirralariga ega bir gap shakli hisoblanadi.

Dunyo tilshunosligida frazeologik iboralarni organish ularni manolarini ozga tillarda bor yoqligi, yoki ularning sinonimi yani iboradoshligini aniqlash borasida juda kop ilmiy izlanishlar olib borilgan. Har bir ibora o'z manosigagina ega bolibgina

qolmay oz tarihgaham ega hisoblanadi. Har bir halq millatning madaniyati tarihi har hol bolganidek bir tildagi ibora ikkinchi tilgaos kelmasligidan dalolat berardi. Ammo tilshunos olimlar bu borada koplav say harakatlar olib borgan.

Shuningdek, bir qancha olimlarning monografiya, darslik va o'quv qo'llanmalari nashr qilinib, frazeologiyaning rivojlanishiga muhim hissa qo'shdi. Sh.Raxmatullayevning "O'zbek frazeologiyasining ba'zi masalalari" nomli monografiyasida tildagi frazeologik iboralarni lug'aviy birlik sifatida o'rganishni asosladi.

Shuningdek V.V.Vinogradov frazeologizmlarni uch sinfga tasniflaydi:

1. Frazeologik chatishmalar (phraseological fusions).
2. Frazeologik qo'shilmalar (phraseological units).
3. Frazeologik birikmalar (phraseological collections or combinations).

Xitoylik tadqiqotchi YU Vang ingliz iboralarini sintaktik jihatdan sakkizta kategoriyaga ajratadi.

1) Sentence idioms. Gap iboralar. Butter wouldn't melt in your mouth. Your chickens come home to roost.

2) Semi-sentence idioms.- Yarim gap iboralar. Take the bad with the good, keep a bady eye on smb/sth.

3) Verbal phrases.- Fe'lli birikmalar. Beat up, come across.

4) Prepositional phrases.- Predlogli brikmalar. By the dozen, in doubt.

5) Nominal idioms.- Nominal iboralar. Good faith, a golden handshake

6) Adjective idioms.- Sifatli iboralar. Far and away, full of beans.

7) Word in pairs.- Juft so'zlar. Aches and pains, safe and sound, give and take.

8) Fixed similes.- Qat'iy o'xshatish. Flat as a pancake, drunk as a fish, poor as a church mouse.

Etiboringizga bir necha iboralar mazmunini keltirib otamiz.

"An old chestnut"-siyqasi chiqqan hazil, iborasi ilk bora 19 asrda Angliya va Amerikada mashxur bo'lgan.

"Thick skin" -"Terisi qalin" uncha-muncha gap kor qilmaydigan, beti qattiq.

"He's a force of nature"-Ma'nosi: U odam tabiiy kuch kabi - juda kuchli, oldini olish qiyin.Izoh: Tabiat kuchlari kabi (to'fon, zilzila), bu odam kuchli ta'sirga ega

.She blossomed into a confident woman-"Ma'nosi: U o'ziga ishonchli, kuchli ayolga aylandi.Izoh: Gullarning ochilishi o'sish va chiroyli bo'lishni ifodalaydi.

She was walking on sunshine-"Ma'nosi: U juda baxtli edi.Izoh: Quyosh nuri odatda quvonch, iliqlik va baxtni anglatadi

He eats like a horse-"Ma'nosi: U juda ko'p ovqat yeydi.Izoh: Otlar katta hajmda ovqatlanadi odam ham shunday bo'lsa, shunga o'xshatishadi.

He's a stubborn mule"-Ma'nosi: U juda o'jarlik qiladi, fikridan qaytmaydi. Izoh: Eshak yoki xachir (mule) o'jarligi bilan tanilgan, odam ham shunday bo'lsa, shunga o'xshatishadi.

"She's a night owl"-Ma'nosi: U kechasi ishlashni yoki hushyor bo'lishni yaxshi ko'radi. Izoh: Boyo'g'li (owl) kechasi faol bo'ladi odam ham shunday odatga ega bo'lsa, shu metafora ishlatiladi

Xulosa qilib aytganda, O'zbek va ingliz tillaridagi frazeologik iboralaming qiyosiy - tipologik tahlil qilish: Ikkala tilda ham frazeologik iboralar semantik xususiyatlari va ma'no turlariga ko'ra guruhlarga ajratilishi ma'lum bo'ldi. Hozirgi kunda bu soha bo'yicha keng kolamda ish olib borish davom etmoqda. Iboralarni organish va ularni ikkinchi tildagi iboradoshini yani ekvivalentini topish, manolarini solishtirish hech bir tilshunosning nazarida qolmasa kerak albatta

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yo'ldoshev B. O'zbek frazeologiyasi va frazeografiyasining shakllanishi hamda taraqqiyoti. - Samarqand. 2007.
2. Yo'ldoshev B. Frazeologizmlarning adabiy til normasi munosabatiga doir. - T.: O'TA. 1992. 3-4 son. 37-42 b.
3. Kunin A.V. Курс фразеологии современного английского языка. - М. 1986.
4. Kunin A.V. Англо-русский фразеологический словарь. - М. 1967.
5. Mamatov A. O'zbek tili frazeologizmlarining shakllanishi. - T. 1997.
6. Mamatov A. O'zbek tilida frazeologizmlarning shakllanishi masalalari. - T.: O'TA. 2001. № 3.